

Lovas István: Elhallgatott hírek 19. - Helyesbítés a Göbekli Tepe hírről

2015 január 19. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

E sorozatban általában olyan hírek jelennek meg, amelyekről két napja vagy annál hosszabb időn át a magyarországi média hallgat. Most kivételesen itt elsőként egy olyan hír olvasható egy archeológiai

világszenzációról, amelyről 2011 augusztusa óta sajtónk hallgat.

Hölgyeim és Uraim!

Nem egyszer hiányoltam, hogy sajtónkban csak akkor helyesbítenek, ha azt jogi úton kényszerítik ki.

Helyesbíteni márpedig kell.

E követelményt facebook-os bejegyzéseimre is elengedhetetlennek tartom.

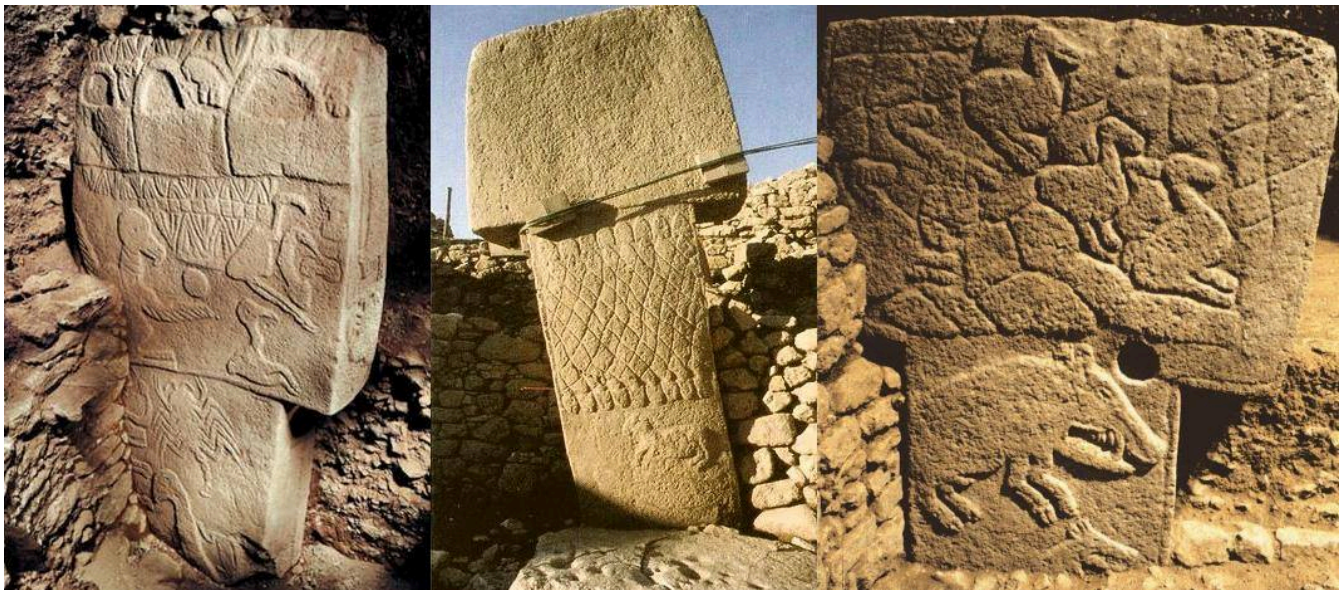
Hiba csúszott a Göbekli Tepe

(<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=626330754161180&set=pcb.626331250827797&type=1&theater>) szövegébe.

Ezt írtam: „A Wikipedia http://hu.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6bekli_Tepe magyar szövege sem tud a domb mélyébe rejtett és 4 és fél éve kiásott magyar nyelvű forrásokról.”

Szégyellem magam, hogy átolvasás után se vettem észre a hibás fogalmazást. Amit akartam írni: a Wikipédiában Göbekli Tepéről magyarul megjelent szövegében a lábjegyzetekben is csak külföldi források szerepelnek.

(Forrásokat természetesen nem ásnak ki.)

A hazai sajtóban valóban nem találtam és találok nyomát e páratlan leletnek. A megadott linken található Wikipedia szövege (magyarul) részletes tájékoztatást ad az emberi civilizáció minden bizonnyal első templomáról és az ásatások történetéről. A Wikipedia magyar szövegének utolsó frissítése 2014. október 27. A lábjegyzetekben nem található magyar forrás. (Mellékeltem a szöveget képek nélküli formában.)

A hibás fogalmazásért bocsánat. Egyetlen – nem elég - mentségem, hogy néhány napon át nagyon keveset aludtam a sok munka miatt.

Köszönet T.M.-nek, hogy felhívta a figyelmemet a hibás fogalmazásra.

L.I.

Göbekli Tepe

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

World Heritage Emblem.jpg A helyszín szerepel az UNESCO világörökségi javaslati listáján

Koordináták: é. sz. 37° 11' 04", k. h. 38° 54' 29" o.s.m térkép ?

Törökország:Göbekli Tepe helyszín

Göbekli Tepe régészeti lelőhely a mai Törökország délkeleti részén. A lelőhelyen végzett feltárások során a romok kiásásakor az emberiség eddig ismert legkorábbi körtemplomait tárták föl. A régészek szénizotópos mérései alapján az építmény mintegy 12 000 éves. A Würm-glaciális végén letelepült vadászközösség hozta létre. Ennek alapján megállapították, hogy a szakrális, szociális és műveltségi kapcsolatok is lehetnek alapjai az emberek társadalomba szerveződésének, ami esetleg meg is előzhetette a növénytermesztés társadalmát (lásd: neolitikus forradalom). Idővel az itteni közösség is elkezdte a növénytermesztést és a háziállatok tenyésztését.

Tartalomjegyzék

- 1 A lelőhely leírása, feltárása
- 2 A feltárás és leletei
- 3 Hiányzó településnyomok
- 4 Az ásatási helyszín és a leletek régészeti jelentősége
- 5 Csillagászati kapcsolat
- 6 Irodalom
- 7 Források
- 8 Külső hivatkozások

A lelőhely leírása, feltárása
Göbekli Tepe ásatási helyszíne

A környék legnagyobb városa, Anurfa önmaga is régi település. A várostól északra emelkednek a Tigris és Eufrátesz forrásvidékét rejtő és egész Dél-Törökországon áthúzódó hegyek déli domborulatai, amelyek egyik lágy részét Göbekli Tepe („Pocakos hegy”) néven hívják a helyiek. Göbekli Tepe Anurfától 12 km-re kelet-északkeletre van.[1]

A Chicagói Egyetem régészei már az 1960-as években helyszíni bejárást végeztek itt, a környéket, és Göbekli Tepét nem tekintették jelentősnek, feltételezésük szerint valószínű, hogy a bizánci időkben katonai telephely lehetett. Szerintük a helyszínen talált törött mészkőtömbök pedig sírkőtöredékek lehetnek.

Klaus Schmidt, a Német Régészeti Intézet (DAI) munkatársa 1994-ben Törökország délkeleti részét járta, feltárási váró helyszínt keresve. Elolvasta a chicagói kutatók leírását, és úgy döntött, megnézi magának Göbekli Tepét. A hegytetőre felérve szinte pillanatok alatt pattintott kőszerszámok rengeteg szilánkjára talált. Rögtön rájött, hogy évezredekkel ezelőtt nagyon sokan tevékenykedhettek a környéken, a mészkőtömbök pedig nem a bizánci, hanem jóval régebbi kor emlékei.

1995-ben Schmidt és a Német Régészeti Intézet munkatársai a sanliurfi városi múzeum támogatásával feltárási munkát kezdtek Göbekli Tepében. Már centiméterekkel a talajfelszín alatt művesen megmunkált kövekre bukkantak, álló oszlopok alkotta kört találtak. Schmidt és kollégái – évenkénti turnusokban érkező fiatal német és török régészek, helyi munkások – segédletével egy második kör maradványait is feltárták, majd következett a harmadik, és utána még több. (A 2003-ban végzett geomágneses vizsgálatok szerint legalább húsz kör rejtőzik egymás mellett, látszólagos összevisszaságban a föld alatt.) A köoszlopok gigásziak, a legnagyobbak öt és fél métereseek, súlyuk 15 tonna körül van. A rajtuk levő domborművek állatokat ábrázolnak. Feltűnik, hogy más-más stílusban: vannak köztük egészen elnagyoltak, de finoman megmunkáltak is; jelentésük szimbolikus, akár a bizánci művészet alakjainál.

A feltárás és leletei
Göbekli Tepe állatokat ábrázoló egyik köoszlopa

A hegy más részéről pattintott kőszerszámok: újkőkori kések, bárdok és hajítófegyverek tömege került elő. Az építőkövet messziről, a szomszéd völgyekből kellett a helyszínre vonszolni.

Göbekli Tepe köröi nagyon egyszerű formatervet követnek: irdatlan oszlopok vagy álló T-betűt formázó mészkőtömbök alkotják mindegyiket. Feltűnően laposra faragták a köpillékeket. Ötödakkora, mint a szélességük. Jó karnyújtásnyira magasodnak egymástól, kurta köfal fut körbe közöttük. Minden kör közepén két-két magasabb oszlop áll sekély gödörben. Akik itt ügyködtek, még nem konyítottak az építés trükkjeihez. Mégis odavitték jó néhány irdatlan tömböt, hogy azokból szakrális jellegű építményeket hozzanak létre, valószínűleg társadalmuk hanyatlásakor – nagyjából 12 000 éve –, amik nem melleleg jobb állapotban vannak, mint az eddig ismertté vált piramisok. Nem sok olyan tárgyat vagy építményt ismerünk, ami ennél régebből származna.

Schmidt régész szerint a T-alakú oszlopok valószínűleg stilizált emberi lények lehetnek. Faragott karjuk van, kezük ágyékkötővel fedett hasuk felé nyúl. Erre utal az is, hogy mindegyik a kör közepe felé néz, ahol talán közösségi – rituális gyűlés vagy tánc zajlott. A régészek – bár véleményét nyilvánítani még korai – úgy vélik, valamiféle vallási rituálé részei lehettek ezek az oszlopok. Faragásaik zömmel gyilkos teremtményt – mérges skorpiót, támadó vadkant, borsos oroszlánt – ábrázolnak. Az oszlopfigura rzi vagy totemállatai lehettek ezek a fenevadak.

Egyre több és több jel sugallja, hogy Göbekli Tepe köröi valami okból egy idő után elveszítették mágikus hatalmukat, vagy legalábbis a jelentőségüket. Építése után néhány évtizeddel minden oszlopkört betemettek, és új,

már kisebb kört (olykor azon belül egy még kisebbet) emeltek fölé. Aztán ezeket is föltöltötték, és a közelben új kör építésébe kezdtek. Évszázadokon át mehetett ez így – megépítettek egy kört, használták egy ideig, majd betemették, és másikat emeltek a helyén. Göbekli Tepe építési időkvel egyre hanyagabbak lettek. Az első körök a legnagyobbak és technikai-művészi értelemben legkidolgozottabbak. Az idő múlásával kisebbek és egyszerűbbek lettek az oszlopok, mintha készítőiket már nem érdekelte volna igazán a minőség. Aztán i. e. 8200 táján egészen kiveszett belőlük a buzgalom, Göbekli Tepe lassan feledésbe merült.

Hiányzó településnyomok

A Göbekli Tepében folyó régészeti ásatások különössége, hogy településnek nyomát sem lelték. Az oszlopok kifaragásához és felállításához nyilvánvalóan jelentős munkástömegre volt szükség, viszont a helyszínen a folyamatos emberi tevékenységet biztosító elemi szükségletek nyomai nem találhatók. Nincs víz, a legközelebbi patak mintegy öt kilométerre van. Az építőknek – ha itt laktak – fedett szállás kellett volna, de se fal, se tőzhely maradványa nem került elő. Semmi jele, hogy a környéken élelemtermesztést végeztek, vagy földet műveltek volna. Fűz-, sőt tőzrakó helyet sem találtak.

Minden jel arra vall, hogy Göbekli Tepe kizárólag kultushelyként, szertartási központként működött. Aki idejött, csak a munkáját végezte, lakni nem itt lakott. A helyszínen talált több ezer csont (gazellák, vadtulok maradványa) arról árulkodik, hogy messze innen ejtették, és szállítmányokban küldhették az építőknek. Nagyszabású vállalkozás volt maga az élelem szállítása is, amit meg kellett szervezni, le kellett bonyolítani. Azonban mindeddig nincs bizonyíték arra, hogy valamiféle közösségi hierarchiában éltek Göbekli Tepe építői. Nyoma sincs annak, hogy az itteniek közt vagyoni – tehát társadalmi-, tekintélyi-, hatalmi – különbségek voltak. Még arra sem utal lelet, hogy az itteniek közül egyesek jobb ételhez jutottak, mint a többiek.

Schmidt úgy véli, hogy környékbeli vadászó-gyűjtögetők zárandokoltak Göbekli Tepébe. Másfél száz kilométeres körzetből gyűltek össze időre a templomnál. Lehetséges, hogy ajándékkal érkeztek – fizetséget hoztak a papoknak és a kifaragóknak. Nemcsak a templom építéséhez, hanem a zárandokok irányításához is szervezetség kellett. „Valószínűleg énekek-dobszóval érkezett a nép, a fáklyák fényében sejtelmes táncot jártak a kőoszlopok, a faragott állatalakok.”

Az ásatási helyszín és a leletek régészeti jelentősége

Az ásatási terület 2011-ben

Göbekli Tepe régészeti feltárásának eredményei igen jelentősek azon a régészettudományban folyó vitában, amely a civilizációk kialakulási módjának, helyének megállapítására – vagyis a neolitikus forradalomra – vonatkoznak.

Gordon Childe szerint a földművelés volt mindenek kezdete; ez a nagy horderejű újítás tette lehetővé, hogy az ember új úton haladjon, hatalmat szerezzen a természet felett. Keleten a Tigris és az Eufrátesz találkozásánál végződött a Termékeny félhold. Ezen a vidéken alakult ki az i. e. IV évezred táján a Sumer Birodalom. Childe idejében még az volt az általános nézet, hogy a sumerok kultúrájától számíthatjuk civilizációnk felemelkedését.

Samuel Noah Kramer régész[2] az 1950-es években még írta a könyvét, amikor új felfedezés kérdőjelezte meg az elméletet: a Termékeny Félhold nyugati részén, a hajdani Levantében [3] 13 ezer éves települések maradványaira bukkantak a régészek, az első lelőhelyről elnevezett Natúf-kultúra falvaira. Ezek a jégkorszak enyhülésével alakultak ki, miután a vidék éghajlata enyhé lett és csapadékosra változott. A Natúfi kultúra azt sugallja, hogy a hordák először letelepedtek, és csak később, a környezeti változások hatására kezdtek a földművelésébe. Ez az elgondolás egészen az 1990-es évekig tartotta magát. Az elmélet amúgy is időszerű volt, mert a közvélemény akkoriban kezdte felfogni, milyen nagy veszély a globális felmelegedés. A Natúfi-kultúra felfedezése ingatta meg először a neolitikus forradalom koncepcióját. Childe még azt hangoztatta, hogy a földművelés mint új fejlemény hozta létre a falvakat, indította el útján civilizációnkat. Viszont a natúfiak, miközben állandó, olykor több száz fős településeken éltek, még nem műveltek meg a földet! Vadászó-halászó-gyűjtögető életmódot folytattak.[4]

Schmidt fordított forgatókönyve szerint valójában a Göbekli Tepét építők és üzemeltetők, valamint a sereglő nép élelmezésére kezdtek vadon termő gabonaféléket termesztetni, majd háziasítani a környékbeliek.[5] A mai alakor-búza legközelebbi ismert őse a „Karaca dag” lankáin terem; ez a hegy alig 100 kilométerre található Göbekli Tepétől. Eszerint a Childe elméletében mindenek elé helyezett földművelés talán egy még előbbrevaló készletéből: a lélek mélyén gyökerező áhitatból született. A csoda iránti vágy vezette el az embert a hitét igazoló gigantikus kőépítményekhez.

Vannak, akik vitatják Schmidt feltevését. Az, hogy házak maradványai nem kerültek elő a helyszínen, még nem bizonyítja, hogy senki nem élt Göbekli Tepe területén. A Termékeny félholdat mint civilizációnk bölcsőjét kutató

régészek egyre gyanakvóbbak, ha mindent átfogó, mindent megmagyarázó teória bukkan fel. Inkább úgy vélik, hogy a korszak különféle helyszínein más-más sorrendben rakosgatták egymásra a kultúra építőköveit, és az igazán jó kombinációk aztán időállónak bizonyultak, mások nem (pl. Dzsejtun). Az egyik tájon a földművelés lehetett az első építőköv, a másikon a művészet és a vallás, máshol a gyarapodó népesség, vagy a társadalmi szervezettség és hierarchia szolgálhatott alapként. „Talán nincs is egyetlen út a kultúra felé; minden közösség más-más ösvényen érkezett, és az időkorán végül mindenütt ugyanoda jutott.”

Csillagászati kapcsolat

Az építmények északi tájolása (ahogyan Çatalhöyük halottaié is) fölveti azt, hogy a csillagászat és az égi jelenségek megfigyelése fontos szerepet játszhattak a közösség műveltségében. Hogy a körtemplomok szoros kapcsolatban álltak az égbolt megfigyelésével, kézenfekvő feltételezésnek látszik.

Irodalom

Bérczi Sz. (2010): Körtemplomok a Kárpát-medencében és Nyugat-Euráziában. TKTE, Budapest (ISBN 978-963-87437-6-3)

Klaus Schmidt: Sie bauten die ersten Tempel. Das rätselhafte Heiligtum der Steinzeitjäger. - München 2006. - ISBN 3-406-53500-3

Klaus Schmidt: Göbekli Tepe, Southeastern Turkey. A preliminary Report on the 1995–1999

Peters, J., Schmidt, K. (2004): Animals in the symbolic world of Pre-Pottery Neolithic Göbekli Tepe, south-eastern Turkey: a preliminary assessment. *Anthropozoologica* 39/1, 179–218. old.

Linsmeier K-D., Schmidt K. (2003): Ein anatolisches Stonehenge. In: *Moderne Archäologie. Spektrum-der-Wissenschaft-Verlag*, 10–15. old. Heidelberg (ISBN 3-936278-35-0)

Charles C. Mann: Törökország déli részén újraéled a hely, ahol rálelhetünk EMBER VOLTUNK KEZDETEIRE és a kultúra gyökereire - *National Geographic* 2011. június – (p 72-93).-- HU ISSN 1589 3669

V. M. Masszon: Dzsejtun - Egy korai település Közép-Ázsiában - Gondolat Kiadó, Budapest, 1978 - ISBN 963-280-259-4

Források

The Ancient Site of Gobekli Tepe, What is the age and What is the implication? By Ronald Ritter & Sussan Evermore

Samuel Noah Kramer régész az 1950-es években *History Begins at Sumer* (=Történelmünk a sumerok földjén kezdődik) című munkájában összegezte ezt a teóriát.

Levante: a mai Izrael, Palesztina, Libanon, Jordánia és Nyugat-Szíria területét ölelte fel egykor ez a vidék „Nyilvánvaló volt, hogy át kell gondolnunk megingathatatlanok hitt elméleteinket” – mutat rá Ofer Bar-Yosef, a Harvard Egyetem régésze.

Az már régóta elfogadott nézet, hogy éppen Dél-Törökországban, Göbekli Tepétől bejárható távolságra jött létre annak idején a földművelés egyik első központja, méghozzá abban az időben, amikor virágkorát élhette a templom.

Charles C. Mann: Törökország déli részén újraéled a hely, ahol rálelhetünk EMBER VOLTUNK KEZDETEIRE és a kultúra gyökereire - *National Geographic* 2011. június – (p 72-93). - HU ISSN 1589 3669

Külső hivatkozások

Göbekli tepe körtemploma egy angol honlapon

Híradás Göbekli tepéről a Smithsonian Magazinban

Timothy J. Stephany pompás cikke a Göbekli tepe körtemplomban talált kőfaragások és a csillagképek kapcsolatáról

<http://www.gobeklitepefilm.com/>

<http://www.dunyaninilktapinagi.com/>

<http://www.gobeklitepe.info/>

Tarih derslerini yalanlayan yer

Dünyanın en büyük tapınma alanı Urfa'da mı??

Âdem'in cenneti

Almanca

Dünyanın en büyük tapınma alanı

Dikili taşa Kelaynak kültürü kabartması

Uygurların beşinci Anadolu mu?

Almanca Ein frühneolithisches Bergheiligtum im südosttürkischen Taurusvorland
13,500 Year Old Statue Amazes Archeologists Throughout The World
talkingskull.com: Göbekli Tepe: Older Than Stonehenge, Pyramids, Anything

A lap eredeti címe: „<http://hu.wikipedia.org/w/index.php...>”

Kategória:

A világorökségi javaslati listán szereplő helyszínek

?skori építészet

Csillagásztörténet

Újkőkori kultúrák

Törökországi régészeti lelőhelyek

A lap utolsó módosítása: 2014. október 27., 02:24

A lap szövege Creative Commons Nevezd meg! – Így add tovább! 3.0 licenc alatt van; egyes esetekben más módon is felhasználható. Részletekért lásd a felhasználási feltételeket.

forrás: Lovas István facebook

Tisztelt olvasók! Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkkukkal" a **Flag Polgári Magazin** facebook oldalát, a következő címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lajk számít, segíti a magazin működését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu]]>

Ajánló